

Stockholm, 2016-06-30

Ert Dnr: UD2016/09273/IU

Anna Hammargren
Chef, IU
Utrikesdepartementet
103 39, Stockholm
ud.policyramverket@gov.se

Naturskyddsföreningens Remissvar gällande Skr. Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet

SAMMANFATTNING

Naturskyddsföreningen har tagit del av regeringens remiss på skrivelsen *Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet* och inkommer här med remissvar. Remissvaret inleds nedan med ett antal övergripande kommentarer på dokumentet, och går därefter in på avsnittsspecifika kommentarer.

Naturskyddsföreningen anser överlag att dokumentet är ambitiöst, har många bra skrivningar inom dess olika områden och faller tillbaks på en väl avvägd omvärldsanalys.

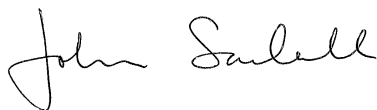
Naturskyddsföreningen konstaterar också med glädje att ett flertal av föreningens kommentarer på den biståndspolitiska plattformen återfinns i den nya skrivelsen, vilket särskilt syns vad gäller området miljögifter/kemikalier.

Utöver de ämnesspecifika kommentarer som ges i dokumentet anser Naturskyddsföreningen samtidigt att det är svårt att förstå hur dokumentet är tänkt att användas och operationaliseras. Dokumentet innehåller centrala utgångspunkter, en beskrivning av hur dessa relaterar till hållbarhetsmålen samt regeringens motivering till varför de centrala utgångspunkterna har valts. De centrala utgångspunkterna är samtidigt i sig inte mål och det kan uppfattas som oklart vilken status de har och i vilket sammanhang de är tänkta att användas. Detta särskilt eftersom de centrala utgångspunkterna är väldigt många i antal och samtidigt inte alltid precisa.

Naturskyddsförening har således svårt att förstå hur exempelvis en myndighet ska tillgodogöra sig dokumentet, i bemärkelsen aktivt använda sig av det i exempelvis beredning av insatser. Vi tror också att det kommer bli svårt att göra uppföljningsbedömningar av skrivelsens genomslagskraft, då många principer innehåller formuleringar som att «verka för», «bidra till» osv.

Naturskyddsföreningen anser därför att dokumentet skulle tjäna på att ha ett avsnitt som kompletterar bilaga 1, och som beskriver hur det är tänkt att operationaliseras och styra verksamheten. Naturskyddsföreningen menar också att dokumentet skulle tjäna på att ha ett avsnitt om uppföljning och utvärdering av policyramverket.

För Naturskyddsföreningen
Stockholm, dag som ovan

Johanna Sandahl
Ordförande

Victor Åström
Chef, avd. global samordning

ÖVERGRIPANDE KOMMENTARER

- Naturskyddsföreningen välkomnar skrivelsen i sin helhet och tycker den har förbättrats avsevärt jämfört med Biståndsplattformen. Omvärldsanalysen är bred men samtidigt ambitiös och kunskapstung. Civilsamhällets roll lyfts fram tydligare än tidigare. Kopplingarna till PGU och Agenda 2030 stärker dokumentets aktualitet.
- I dokumentet används genomgående begreppet "utvecklingsländer". Detta begrepp är inte oproblematiskt och blir särskilt komplicerat mot bakgrund av att majoriteten av världens fattiga numera återfinns i medelinkomstländer. Ett alternativ är att använda begreppen låg-, medel- och höginkomstländer.
- Dokumentet anger genomgående vilka mål i Agenda 2030 som anknyter till skrivelsens Centrala utgångspunkter för varje område. Detta är positivt men då i princip ingen kommentar görs i anslutning är det något oklart vad denna information syftar till.
- Skrivelsen bör vara mer konsekvent i att skriva "människor som lever i fattigdom" och inte "fattiga människor", för att lyfta fram att det är ett tillstånd och inte en egenskap.
- Det saknas genomgående ett globalt maktperspektiv i skrivelsen, dvs maktrelationen mellan länder. I skrivningarna om exempelvis klimatförändringarna står det att människor som lever i fattigdom drabbas hårdast av klimatförändringarna, med det står inget om vem som historiskt har bidragit/ idag bidrar mest till klimatförändringarna (något som i sig påverkar ansvarsbördan).
- Inom klimatområdet saknar Naturskyddsföreningen genomgående ett pre-Paris avtalets perspektiv. Avtalet träder i kraft först 2020 och det är viktigt att börja agera för att minska utsläppen och omställningen redan nu.
- På flera ställen i dokumentet används begreppet som "en fossilfri utveckling". Vi föreslår genomgående att detta ses över och ersätts med begrepp som "en utveckling som baseras på förnybar energi".
- Genomgående används begreppet "hållbart jordbruk". Vi föreslår att det genomgående kompletteras med formuleringen "ett hållbart jordbruk, baserat på agroekologiska principer".

- Dokumentet behandlar i princip inte frågan om urfolk. Vid ett tillfälle (sid 13) nämns att urfolks rättigheter bör värnas. Det bör dock på ett mycket tydligare sätt lyftas fram att involvering av urfolk i arbetet med att få till stånd en hållbar förvaltning av naturresurser (skogsbruk, jordbruk, fiske etc) många gånger är helt central. Sidan 19 i dokumentet bör lämpligen göra dessa kopplingar.
- Dokumentet saknar en skrivelse om hur Sverige ska verka för samstämmighet mellan olika EU policyer gällande hav och marina resurser, utvecklingsarbete och handel. I dagsläget stämmer dessa inte överens och lukrativa handelsavtal sker ofta på bekostnad av marginaliserade kustsamhällen och det småskaliga fisket i Syd, med konsekvenser för såväl tryggad livsmedelsförsörjning, fattigdomsbekämpning, hälsa, jämställdhet, jämlikhet och miljön.

AVSNITTSSPECIFIKA KOMMENTARER

Avsnittet Framtida möjligheter och utmaningar i en omvärld i förändring

Sid 5:

Nuvarande skrivelse:

"I jordbrukssektorn är människor särskilt utsatta för otrygga arbetsförhållanden..."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Naturskyddsföreningen anser att fiske, jämte jordbruk, borde finnas med i skrivelsen då fiske ofta är "occupation of last resort", med särskilt utsatta och otrygga arbetsförhållanden och minskad produktivitet på grund av tex överfiske. (En ny studie i den vetenskapliga tidskriften Nature uppskattar att fiskebestånd globalt sett minskat med 1.22 miljoner ton (1% per år) sedan 1996. Jakten på fisk leder också i många fall till migration.)

Sid 6:

Nuvarande skrivelse:

"Avskogning står för en betydande andel av de globala utsläppen av växthusgaser."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Vikten av välmående hav och kustekosystem (såsom mangrove/sjögräs) för mildring av klimatförändringar bör nämnas. I nuvarande formulering görs koppling främst till skogsområdet trots att haven binder ca 30% koldioxid.

Nuvarande skrivelse:

"Fortfarande dör fler människor av förorenat vatten än av krig. **Lokal miljöpåverkan** från kemikalier, avfall och utsläpp av miljöskadliga ämnen i luften utgör ett växande problem..."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Vi föreslår att ordet "lokal" stryks, då det även handlar om "global" miljöpåverkan.

Sid 6:

Nuvarande skrivelse:

"För att vända utvecklingen är det centralt att åstadkomma en omställning, till en hållbar utveckling, inom de planetära gränserna".

Naturskyddsföreningens kommentar:

Eftersom texten innan handlar om utvecklingsländer och inte utvecklade länder, som idag står för det största resursutnyttjandet och den största klimatpåverkan, är det viktigt att understycka att det handlar om en *global* omställning.

Förslag på formulering: "För att vända utvecklingen är det centralt att åstadkomma en global omställning, till en hållbar utveckling, inom de planetära gränserna"

Sid 6:

Nuvarande skrivelse:

"Det kräver ett mångdimensionellt angreppssätt och bla att en fossilfri och klimatrezilient utveckling främjas."

Naturskyddsföreningens föreslår följande formulering:

"Det kräver ett mångdimensionellt angreppssätt och bla att en klimatrezilient utveckling och som baseras på förnybar energi främjas."

Sidan 6:

Nuvarande skrivelse:

"Fortfarande beräknas över en miljard människor att leva utan tillgång till elektricitet."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Mål 7 i Agenda 2030 handlar om att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad. Det är viktigt att inte bara fokusera på tillgång utan även kostnad och modernitet aspekterna. I många länder så betalar konsumenter ett högt pris för elektricitet samtidigt som elen till industrin subventioneras. Detta leder till att människor som

lever i fattigdom, exempelvis i Brasilien, betalar ett högt pris för el och en stor del av deras inkomst går till att betala hushållets elräkning.

Förslag på formulering: "Fortfarande beräknas över en miljard människor att leva utan tillgång till elektricitet. Många utöver dessa kämpar för att ha råd med elektricitet".

Sid. 6-7:

Nuvarande skrivelse:

"Ytterligare 2,7 miljarder människor är beroende av ved eller annan biomassa för matlagning och uppvärmning. Detta förorsakar luftföroreningar inomhus som beräknas leda till 4,3 miljarder dödsfall varje år"

Naturskyddsföreningens kommentar:

Formuleringen saknar genusperspektiv.

Förslag på formulering: "Ytterligare 2,7 miljarder människor är beroende av ved eller annan biomassa för matlagning och uppvärmning. Det är ofta kvinnor och flickor uppgift att tillgodose hushållens energibehov och de är ofta ansvariga för den tidskrävande och fysiskt arbetsamma uppgiften att samla biomassa. Detta begränsar deras möjligheter att ägna sig åt inkomstgenererande aktiviteter, utbildning, och att engagera sig i sociala- och politiska aktiviteter utanför hushållet. Förbränningen av biomassa förorsakar luftföroreningar inomhus som beräknas leda till 4,3 miljarder dödsfall varje år, majoriteten av dessa bland kvinnor och barn".

Sid 6-7

Nuvarande skrivelse:

I första stycket (fortsättning från sid 6) saknas utmaningen med att tillgodose människors energibehov utan att utsläppen ökar.

Naturskyddsföreningens föreslår följande formulering:

"Energibehovet hos de människor som idag inte har tillgång till elektricitet måste tillgodoses utan att den samlade klimatpåverkan ökar globalt. Det krävs en effektiv och omfattande utbyggnad av förnybar energi."

Sid. 8

Nuvarande skrivelse:

"Agenda 2030 och dess globala hållbarhetsmål stärker vårt arbete för att möta dessa utmaningar. En av framgångsfaktorerna för de globala hållbarhetsmålen är att så många ledare har varit involverade i att ta fram dem. Det finns därmed ett brett ägarskap som ger en enorm potential och kraft i genomförandet av Agenda 2030."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Naturskyddsföreningen menar att en central framgångsfaktor även är att andra aktörer, som civilsamhället, varit involverade i processen, vilket också är en del i den breda uppslutning och ägarskap som finns i dagsläget. Detta bör framkomma.

Avsnittet Miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling och hållbart nyttjande av naturresurser

Sid 18:

Nuvarande skrivelse:

"Sverige ska verka för förbättrad luftkvalitet och en minskad användning och hållbar hantering av kemikalier och avfall, inklusive en ambitiös reglering av kemikalie- och avfallshanteringen globalt."

Naturskyddsföreningens kommentar:

På motsvarande sätt som inom klimatarbetet bör Sverige verka för att mobilisera offentliga medel i respektive samarbetsland till kemikalieförvaltning, då kemikaliereglering och tillsynsarbete är mycket kostsamt och det inte i längden går att finansiera dessa med externa biståndsmedel. Upprättandet av system som genom ekonomiska styrmedel innebär en internalisering av kostnader till företag med miljöförstörande verksamhet ger statliga intäkter som ger resurser till förvaltning. KemI och UNEP har tagit fram en utmärkt handledning - LIRA - för hur myndighetsfunktioner för kemikalieförvaltning byggs och hållbart finansieras genom avgifter och skatter. Det borde ingå i svenska utvecklingsarbetet att verka för att LIRA-guiden sprids och att expertstöd ges för dess implementering.

Sid. 18 i rutan och på sid. 19:

Nuvarande skrivelse:

"Sverige ska verka för att investeringar och stöd till fossil energi fasas ut på sikt genom att avsevärt minska sådana investeringar, samt betydligt öka investeringarna i förnybart. Arbetet med att öka utvecklingsländernas tillgång till modern energi har som ett syfte att göra det möjligt att bygga upp en hållbar energiförsörjning för de som idag saknar energi, utan att på vägen göra sig beroende av fossil energi."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Formuleringen är motsägelsefull. För att utvecklingsländerna inte ska göra sig fossilberoende är det viktigt att *inga* nya investeringar sker i fossil energi.

Naturskyddsföreningen föreslår därför följande skrivning: "Sverige ska verka för att investeringar och stöd till fossil energi upphör, samt att investeringarna i förnybart ökar avsevärt. Arbetet med att öka utvecklingsländernas tillgång till modern energi har som ett syfte att föra det möjligt att bygga upp en hållbar energiförsörjning för de som idag saknar energi, utan att på vägen göra sig beroende av fossil energi."

Nuvarande skrivelse:

"Småskaliga och flexibla energilösningar utanför kraftnät, i kombination med kraftigt sjunkande priser på förnybar energi, erbjuder nya och unika möjligheter för människor i utvecklingsländer att styra undan från fossil energiproduktion och istället säkra tillgången till långsiktigt hållbar energiförsörjning."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Texten fokuserar relativt ensidigt på att ge människor tillgång till billig förnyelsebar energi. En viktig del av den koldioxidsnåla ekonomin är också att minska koldioxidutsläppen från tillverksindustrin. Viktiga komponenter i omställningen är "grön kemi" och att tillverkningsindustrin utfor-

mar produkter som i så hög grad som möjligt kan återvinnas (d.v.s. för att underlätta cirkulär ekonomi), för att dessutom minimera farliga utsläpp och avfall. UNEP uppskattar att "grön kemi" 2020 kommer att omsätta runt 100 miljarder USD och utvecklingspotentialen är stor.

Sid 20:

Naturskyddsföreningens kommentar:

I stycke två om hav borde skrivelsen även lyfta vikten av småskaligt fiske (och stöd till utveckling av marknader och infrastruktur) för tryggad inkomst och livsmedelsförsörjning/hälsa. Det småskaliga fisket är betydligt viktigare för hållbar utveckling än handelsavtal (som ofta bara gynnar staten och inte fattiga kustsamhällen). Ett centralt sätt att öka hållbarheten är implementeringen av FAOs nya riktlinjer för ett hållbart småskaligt fiske (SSF Guidelines) - som bland annat bygger på principen om MR, jämställdhet och jämlikhet - något som Sverige uttryckligen borde stödja.

Stycket bör också inkludera samförvaltning som ett begrepp och Sveriges roll/ansvar vad gäller att främja detta på såväl lokal som nationell nivå, samt vikten av att värna ekosystemen och att inkludera alla aktiviteter som sker i den marina och kustnära miljön. I dagsläget faller ofta kvinnors aktiviteter och de naturresurser de använder utanför förvaltningsplaner, lagar och policyer, vilket i sin tur har stora negativa effekter för en hållbar utveckling.

Det nämns heller inget om överfiske eller vikten av att bekämpa IUU fiske (olagligt, oreglerat, icke-rapporterat) och hur Sverige ska arbeta med detta. Som nämns ovan är överfiske ett stort problem och mer än 80% av fiskbestånden är idag överfiskade. Samtidigt finns det inte tillförlitlig data över fångster, kontroll och efterlevnad av befintliga lagar och policyer - samt dess implementering, som ofta är bristfällig.

Nuvarande skrivelse:

"Kemikalier sprids i stora mängder via luft, vatten, och varor vilket kan påverka områden såsom hälsa, arbetsmiljö och jordbruk negativt.

Naturskyddsföreningens föreslår följande formulering:

"Kemikalier sprids i stora mängder via luft, vatten, och varor vilket påverkar människors hälsa och arbetsmiljö negativt. Det har också negativa effekter på jordbruksmarker och påverkar biodiversitet och ekosystems motståndskraft".

Sid. 20

Nuvarande skrivelse:

"Kvinnor i fattiga länder drabbas oftast hårdast av klimatförändringarnas effekter. De har samtidigt en central roll i arbetet för att bidra till hållbara miljö- och klimatlösningar. Kvinnor har ofta huvudansvaret för livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och familjens välfärd och omsorg och har därför kunskap om och förståelse för hur t.ex. klimatanpassningsåtgärder på det lokala planet bäst bör utformas så att människors rättigheter kan säkras. Kvinnors deltagande är därmed avgörande för att få effektiva och hållbara insatser. Kvinnor är i betydligt högre grad verksamma i den förnybara energisektorn än i den fossila. Ökat stöd till förnybar energi är därför inte bara centralt för klimatomställning utan kan också vara ett konkret sätt att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Det saknas en förklaring till varför kvinnor drabbas hårdast. Nuvarande kans tolkas som att det är naturligt att kvinnor drabbas hårdast och inte att det är en konsekvens av begränsande könsroller. Det är därtill viktigt att förstärka rättighetsperspektivet genom lyfta fram att deltagande är en rättighet. Ur ett jämställdhetsperspektiv kan, utöver ekonomisk egenmakt, andra viktiga aspekter av förnybart lyftas fram.

Förslag på formulering: "Kvinnor har ofta sämre tillgång till resurser vilket gör att de ofta drabbas hårdare av och har svårare att hantera klimatförändringarnas effekter än män. Kvinnor har samtidigt en central roll i arbetet för att bidra till hållbara miljö- och klimatlösningar. De har ofta huvudansvaret för livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och familjens välfärd och omsorg och har därför kunskap om och förståelse för hur t.ex. klimatanpassningsåtgärder på det lokala planet bäst bör utformas så att människors rättigheter kan säkras. Kvinnors deltagande är därmed inte bara en rättighetsfråga utan även avgörande för att få effektiva och hållbara insatser. Kvinnor är i betydligt högre grad verksamma i den förnybara energisektorn än i den fossila. Tillgången till förnybart innebär att kvinnor och flickor, som ofta har i uppgift att tillgodose hushållens energibehov, inte behöver ägna sig åt den tidskrävande och fysiskt arbetsamma uppgiften att samla biomassa för matlagning och uppvärmning. Ökat stöd till förnybar energi är därför inte bara centralt för klimatomställning utan kan också vara ett konkret sätt att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt. Samt har det en betydande positiv effekt på kvinnors och flickors utbildning, hälsa, och engagemang i samhällsfrågor."

Avsnittet Inkluderande ekonomisk utveckling

Naturskyddsföreningens kommentar:

Sid. 24 första stycket under boxen. Naturskyddsföreningen anser att havsmålet (mål 14) borde finnas med under "produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor och hållbart företagande". Fiske och vattenbruk är två sektorer som karakteriseras av att vara informella. Inom t.ex. vattenbruk omfattas ofta bara själva odlingen av anställningsvillkor. Flertalet arbetare återfinns i övriga produktionsled och därmed som informell arbetskraft. Detta gäller i synnerhet kvinnor i vattenbrukssektorn. Inom dessa sektorer finns också kopplingen handel-konsumtion (handelsavtal Nord-Syd) och det faktum att mycket av den fisk och de skaldjur som odlas i Syd exporteras till Nord.

Det saknas också en koppling till EUs fiskeavtal med tredje land och Sveriges ansvar att som del av EU främja en transparent och rättvis handel som inte sker på bekostnad av det småskaliga fisket.

Avsnittet Internationell handel och hållbara investeringar

Naturskyddsföreningens kommentar:

Övergripande kommentar gällande hållbara investeringar. Världsbanksgruppen är en betydelsefull investerare i många utvecklingsländer och är dessutom en viktig aktör för att sätta och påverka länders utvecklingsagendor. Ungefär 40% av bankens investeringar går till privata aktörer (via den del av banken som kallas International Finance Corporation) och för dessa investeringar gäller inte bankens sociala och miljömässiga regelverk. Naturskyddsföreningen har flera exempel från våra

samarbetsländer där privata investeringar, finansierade via Världsbanken, inte gynnat människor som lever i fattigdom utan tvärt om resulterat i miljöförstöring, övergrepp och tvångsförflyttning av lokalbefolkningen. Därför bör Sverige verka för att bankens regelverk även ska gälla privata investeringar.

Sid. 26:

Nuvarande skrivelse:

"Sverige ska bidra till att låg- och medelinkomstländer integreras regionalt och i internationella marknader samt stärker sina möjligheter att delta i handel, inklusive regionala och globala värdekedjor. Detta inkluderar institutionsuppbyggnad och stärkt kapacitet att analysera, förhandla om och genomföra utvecklingsfrämjande handels- och investeringsavtal.

Naturskyddsföreningens kommentar:

Det kan vara relevant i sammanhanget att nämna stöd för ökad internationell harmonisering av lagar och andra regelverk för att undanröja handelshinder, t.ex. införandet av Globally Harmonized System for Classification and Labelling of Chemicals.

Nuvarande skrivelse (i Centrala utgångspunkter):

"- Det svenska utvecklingssamarbetet ska stödja hållbara och ansvarsfulla investeringar samt en omställning till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi, bl. a. genom utveckling av ekonomiska styrmedel och nya affärsmodeller, utbildning och information samt hållbar offentlig upphandling."

Naturskyddsföreningens kommentar:

Här skulle "grön kemi" kunna nämnas. All produktion av varor kräver processkemikalier. För att ekonomin ska kunna bli cirkulär och produktionen bli resurseffektiv och biobaserad, behöver så ofarliga kemikalier som möjligt, från förnyelsebara råmaterial (istället för fossila material som idag är dominerade), med optimerade reaktionsprocesser som minimerar svinn av insatskemikalierna, sättas i bruk. I nuvarande skrivning nämns bara ekonomiska faktorer, såsom styrmedel.

Sid 29:

Nuvarande skrivelse:

"Anständiga arbetsvillkor, omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi med en hållbar produktion och konsumtion ökar resurseffektiviteten samt minskar miljö- och klimatpåverkan och gynnar näringslivsutveckling och nya jobb vilket är avgörande för fattigdomsbekämpning."

Naturskyddsföreningens föreslår följande formulering:

"Anständiga villkor, *ökad internationell harmonisering av lagstiftning enligt högsta tillgängliga standard*, omställning till..."

Avsnittet Jämlik hälsa

Sid 32:

Nuvarande skrivelse (i Centrala utgångspunkter):

”– Svenskt utvecklingssamarbete på hälsoområdet ska bidra till effektiva nationella hälsosystem och institutioner som levererar sjukdomsförebyggande insatser och en god och integrerad hälsovård för alla.”

Naturskyddsföreningens föreslår följande tillägg:

”– Svenskt utvecklingssamarbete på hälsoområdet ska bidra till effektiva nationella hälsosystem och institutioner som levererar sjukdomsförebyggande insatser och en god och integrerad hälsovård för alla. *Stöd ska även bidra till effektiv och hållbar kemikalieförvaltning, då kemikalier är en viktig orsak till ohälsa.*”

Nuvarande skrivelse (i Centrala utgångspunkter):

”– Sverige ska verka för att icke-smittsamma sjukdomar i högre utsträckning uppmärksammas på den internationella agendan och i nationella hälsoprogram.”

Naturskyddsföreningens föreslår följande tillägg:

”– Sverige ska verka för att icke-smittsamma sjukdomar, *och deras kopplingar till livsstilsrelaterade faktorer och kemikalier*, i högre utsträckning uppmärksammas på den internationella agendan och i nationella hälsoprogram.”

Sid 33:

Naturskyddsföreningens kommentar:

Avsnittet om hälsa bör ha ett tydligare fokus på fiskets roll för hälsa. En ny studie i den vetenskapliga tidskriften Nature visar hur överfiske förväntas leda till brist på zink, järn, vitamin A och aminosyror hos mer än 10 % av befolkningen (845 miljoner människor, framför allt i låginkomstländer nära ekvatorn), vilket förväntas ha stora negativa konsekvenser för människors välbefinnande.

Nuvarande skrivelse:

”Utsläpp i luft och vatten utgör en mycket stor utmaning för människors hälsa, där inte minst användning och utsläpp av kemikalier drabbar fattiga människor i högre utsträckning än andra eftersom de ofta arbetar i utsatta miljöer i industrin eller jordbruket där kemikalier förekommer och information om riskerna saknas.”

Naturskyddsföreningens föreslår följande tillägg:

”Utsläpp i luft och vatten utgör en mycket stor utmaning för människors hälsa, där inte minst användning och utsläpp av kemikalier drabbar fattiga människor i högre utsträckning än andra. *Detta eftersom de ofta arbetar i utsatta miljöer i industrin eller i jordbruket där kemikalier förekommer och information om riskerna saknas. Många bor även i anslutning till miljöfarlig verksamhet, och har små eller inga möjligheter att påverka beslut om verksamheternas placering.*”

Sid. 33:

Nuvarande skrivelse:

”Luftföroreningar bedöms idag vara det enskilt största miljöhotet när det gäller människors hälsa”

Naturskyddsföreningens kommentar:

Det är viktigt att lyfta energifrågan i detta sammanhang då det är förbränningen av biomassa, dvs avsaknad av ren energi för matlagning och värme, som bidrar mest till luftföroreningar inomhus. Det är även viktigt att lyfta genusaspekten av denna problematik.

Naturskyddsföreningen föreslår därför följande formulering:

”Luftföroreningar bedöms idag vara det enskilt största miljöhotet när det gäller människors hälsa. Avsaknaden av el och hälso- och miljömässigt hållbara bränslen och beroendet av ved och andra biobränslen för matlagning och uppvärmning, förorsakar luftföroreningar inomhus som beräknas leda till 4,3 miljarder dödsfall varje år. En majoritet av dessa är kvinnor och barn. Avskogningen bidrar ytterligare till klimatförändringarna som kan få allvarliga konsekvenser för den globala hälsan.”

Sid 34:

Nuvarande skrivelse:

”Samtidigt pågår även i dessa länder en ökning av ohälsosamma livsstilsmönster.

Naturskyddsföreningens föreslår följande tillägg:

...och en fortsatt snabb spridning av miljöföroreningar.”

Avsnittet Medvetenhet om risker

Sid: 47

Naturskyddsföreningens kommentar:

Arbete i riskfyllda miljöer med utbredd korruption kan i enstaka fall medföra att bidrag från svenska skattemedel inte ger det resultat som förväntats, att bidrag inte återrapporteras på ett godtagbart sätt eller helt enkelt förskingras. Denna riskmedvetenhet måste alla biståndsaktörer förhålla sig till och Sida liksom UD i sin egenskap av förmedlare av bidrag bör dela denna risk med implementerande organisation/aktör på ett transparent och förutsägbart sätt.

I en skrivning om riskstagande bör även *riskdelning* lyftas fram.